

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИДЕНЬ

Редакторъ: ПЕТЪРЪ МЪРМЕВЪ

РС III 8/1929/1930

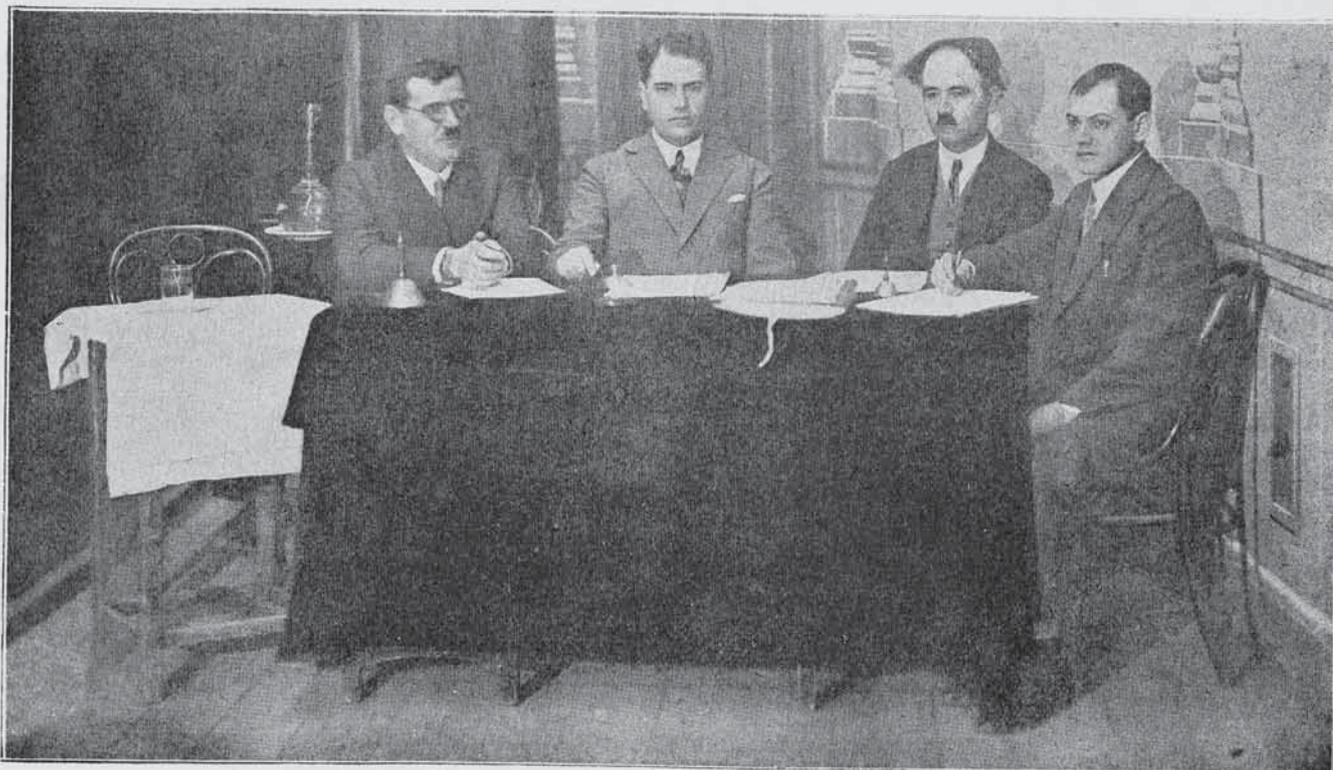
Редакция и Администрация: София, улица Алабинъ, 30. — Телефонъ 19-32.

Осмиятъ конгресъ на Съюза на македонскитѣ емигрантски организации въ България

449/010

Той се състоя въ София на 24, 25, 26 и 27 минали месецъ октомври отъ тази година. По устава на Съюза, той трѣбваше да бѣде свиканъ презъ

низираниѣ емигранти и причиниха едно размърдане въ стегнатитѣ дотогава емигрантски редове. Конгресътъ само можеше да се справи съ така

Бюрото на конгреса:

Въ срѣдата: председателъ г. ПАНЧО ТОШЕВЪ, адвокатъ—делегатъ отъ Кюстендилъ; въ дѣсно: първиятъ подпредседателъ г. КОЗМА ГЕОРГИЕВЪ, гимназиаленъ директоръ — делегатъ отъ гр. Анхиало; въ лѣво: вториятъ подпредседателъ г. МИХАИЛЪ ПЕТРОВЪ, инженеръ — делегатъ отъ гр. Видинъ. Крайниятъ въ дѣсно е секретарьтъ на бюрото, г. СПИРО НАСТЕВЪ — делегатъ отъ Софийското Велешко братство.

последнитѣ дни на м. януарий идната 1930 година. Преждевременното му свикване се дължи на сътресенията, които се развиха, презъ течението на годината, всрѣдъ редоветѣ на емиграцията. При развоая на тия сътресения, нѣколцина отъ членоветѣ на Националния комитетъ бѣха си подали оставките, а политическиятъ секретарь на Комитета, г. Василь Ив Василевъ, биде тежко раненъ всрѣдъ софийскитѣ улици отъ злодейски куршуми. Отъ сжщитѣ злодейски куршуми биде убитъ, пакъ всрѣдъ софийскитѣ улици, и членътъ на Варненското македонско братство, Пандилъ Шишковъ — нѣкогашенъ легендаренъ Лерински войвода.

Всички тия сътресения, колкото нежелани, толкова и пакостни, внесоха смутъ въ душиѣта на орга-

създадената криза и затова той биде свиканъ преждевременно. Съ своитѣ решения, конгресътъ съумѣ да парира по-нататъшното разнищване на организационния строй и да успокои смутенитѣ. Смутелитѣ, обаче, останаха необуздани и тѣ продължаватъ да вършатъ пакостното си дѣло...

Почти всички македонски братства, съ които е посѣяна България, се отзоваха на поканата на Националния комитетъ и изпратиха своитѣ делегати въ конгреса. Делегатитѣ, на брой около 470, представляваха елита на многобройната македонска емиграция въ България. Всичко чисто, честно, интелигентно и мисляще, което се числи въ редоветѣ на емиграцията, бѣше дошло въ конгреса. Тукъ видѣхме професори, учители, магистрати, финан-

систа, запасни офицери, лѣкари, техници, земледѣлци, занаятчии и пр. Въ конгреса видѣхме очертанъ образа на утрешното Учредително Македонско Народно Събрание. Отъ откриването на конгреса до закриването му, въ него царѣше пълно единодушие и единномислие; делегатитѣ свещенодействуваха.

Конгресътъ се откри съ речъ, колкото смислена, толкова и съдържателна, отъ председателя на Националниятъ комитетъ, г. Д-ръ Константинъ Станишевъ. Следъ това той изслуша съ внимание

стантинъ Станишевъ, родомъ отъ гр. Кукушъ; подпредседатели: г. *Велко Думевъ*, родомъ отъ гр. Воденъ и г. *Георги Кондовъ*, родомъ отъ гр. Прилепъ; политически секретаръ: г. *Василь Ив. Василевъ*, родомъ отъ с. Емборе, Кайлярско; организационенъ секретаръ: г. *Козма Георгиевъ*, родомъ отъ с. Смилево, Битолско; финансовъ секретаръ: г. *Никола Габровски*, запасенъ полковникъ, родомъ отъ гр. Крушово. Съветници: г. *Манчо Димитровъ*, родомъ отъ с. Емборе, Кайлярско; г. *Иванъ Трифунувъ*, родомъ отъ с. Бабчоръ, Костурско;

Делегатитѣ на конгреса,
снети предъ Софийския Кооперативенъ Театъръ, гдето конгресътъ заседаваше.

и похвална търпеливостъ отчетитѣ по политическата, организационната и финансова дейностъ на Комитета. Цѣлата тая обширна дейностъ, следъ станалитѣ дебати по нея, конгресътъ напълно я одобри и освободи Комитета отъ всякаква отговорностъ.

Конгресътъ преизбра съ пълно единодушие досегашния съставъ на Комитета, като на мѣстата на подалитѣ оставка комитетски членове избра тѣхни замѣстници.

Новоизбраниятъ Националенъ комитетъ има сега следния съставъ: председателъ: г. *Д-ръ Кон-*

г. *Сотиръ Наневъ*, родомъ отъ гр. Прилепъ; г. *Георги попъ Апостоловъ*, родомъ отъ гр. Криворѣчна-Паланка; г. *Спиро Гайдарџиевъ*, родомъ отъ гр. Скопје и г. *Тодоръ хаџѣ Стояновъ*, родомъ отъ гр. Велесъ.

Презъ четиридневната си работа, конгресътъ, следъ като изслуша многобройнитѣ си оратори — едни отъ други по-сладкодумни и по-съдържателни, гласува, при пълно единодушие и единномислие, деветъ резолюции. По нѣмане на мѣсто, ние помѣстваме само следнитѣ шестъ

РЕЗОЛЮЦИИ:

1. По отчета.

Осмиятъ редовенъ конгресъ на македонската емиграция въ България, състоялъ се на 24, 25, 26 и 27 ноемврий 1929 год., следъ като изслуша отчета за дейността на Националниятъ комитетъ и развилитѣ се всестранни разисквания по тази дейностъ, взима следнитѣ решения:

1. Одобрява политическата, организационната и финансова дейностъ на Националниятъ комитетъ презъ отчетното време и като му благодарни за ценнитѣ и непрекъснати усилия въ защита на народното ни дѣло, освобождава го отъ всякаква отговорностъ;

2. Констатира съ дълбоко съжаление, че при изпълнение на своитѣ прѣки задачи, и въ тия толкова сѣбноосни за македонското освободително дѣло дни, Националниятъ комитетъ е билъ систематически спъванъ отъ разрушителната акция на лица съ бивша принадлежностъ къмъ македонската революционна организация, които следъ несполучливитѣ си опити да използватъ легалнитѣ организации като оръжия въ борбата си срещу ВМРО, прибѣгнаха до най-безогледни сръдства, за да узавъятъ престижа както на Македонския Националенъ комитетъ, така и на представяваното отъ него македонско легално движение. По пѣтя на тая открита борба срещу македонската емиграция и нейното

дѣло, сжиганѣ лица, следъ като залѣха обществото съ една *клевветническа* литература, достигнаха до едно безумие, недопускано отъ никого: пратиха убийци срещу членове на Националния комитетъ, нараниха тежко единъ отъ секретаритѣ му и убиха члена на Варненското македонско братство Пандилъ Шишковъ.

Конгресътъ констатира, сждо съ дълбоко възмущение, че въ пълно съгласие съ разрушителната дейность на тѣзи лица работи и друга около вестникъ „Вардаръ“, чиято роль досега е била — явно или прикрито, съ недостойни лъжи и клевети — да създаватъ смутъ въ редоветѣ на македонската емиграция, да я обезвѣряватъ и да разпалватъ вражди и нови борби.

Имайки предвидъ всичко това, конгресътъ осжда разколническата дейность на поменатитѣ лица и заявява предъ обществото, че тѣ не говорятъ отъ ничие име и не представяватъ никого — освенъ себе си.

2. До правителствата на Великитѣ сили

Осмиятъ редовенъ годишенъ конгресъ на Съюза на македонскитѣ емигрантски организации въ България, състоялъ се на 24, 25, 26 и 27 ноемврий 1929 год. въ София, следъ като се занима обстойно съ положението на Балканитѣ и по-специално съ положението на разпокжсана и поробена Македония, си позволява да привлече вниманието на правителствата на Великитѣ сили върху тревожния фактъ, че мирътъ въ тази частъ на Европа е сериозно застрашенъ и всѣки день е поставенъ на голѣмо изпитание.

Следъ като прогласиха принципа на самоопредѣлението на народитѣ, силитѣ — победителки наложиха парижкитѣ договори за миръ. Сждбата, която тѣзи договори отредиха на Балканитѣ, не само че не е въ никаква хармония съ началото на този принципъ, но тя не хармонира и съ най-елементарнитѣ предпоставки, които биха могли да гарантиратъ мирно и сносно съжителство между балканскитѣ държави. Това се дължи на обстоятелството, че съ Ньойския договоръ за миръ силитѣ-победителки дадоха възможность на Сърбия и Гърция да обсебятъ чужди земи, да поробятъ чужди враждебни тѣмъ населенія и по този начинъ да създаватъ непрекжснати и опасни за балканския миръ огнища на потисничество и тероръ които държатъ въ настрѣхнало положение и въ пълна несигурность всички балкански народи.

И ако балканскитѣ отношения сж отровени поради всичко това, тѣ ставатъ още по-невъзможни и настойчиво опасни за утрешния день отъ факта, че нашето отечество — Македония, което е разпокжсано и хвърлено въ ново робство помнмо желанието на населението и на добре разбранитѣ общи балкански интереси, се намира въ положение на пълно отчаяние, вследствие на жестокиятъ потиснически методи за управление и асимилация, които прилагатъ въ него управницитѣ отъ Бѣлградъ и Атина.

И може би, за да не оставатъ съвсемъ развѣрзани ржцетѣ на малкитѣ си съюзници, защото сж дозирали манталитета и намѣреніята имъ, силитѣ-победителки сж вмъкнали въ договоритѣ за миръ и известнитѣ клаузи за защита на малцинствата. Но и до днесъ тѣзи клаузи оставатъ мртва буква и по отношение на Македония, кждето вмѣсто права за потиснатитѣ населенія сж опредѣлени затворъ и насилствена смъртъ.

Естествено, че при това положение въ Македония и на Балканитѣ изобщо продължава да крепне духътъ на бунта и на неосокостивнето, които сж неизмѣнни съпътници на всѣко насилие и неправда.

Поради това конгресътъ на Съюза на македонскитѣ емигрантски организации въ България дължи да подчертае предъ правителствата на великитѣ сили, че единствениятъ полезенъ и сигуренъ начинъ за омиротворението на Балканитѣ, за сближението на балканскитѣ народи и за тѣхното щастливо развитие лежи въ спасението на Македония, както е посочено отъ великия Гладстонъ — „Македония за македонцитѣ“, т. е. македонцитѣ да бждатъ господари въ земята си и сами да редятъ народнитѣ си сждбини.

3. До Обществото на народитѣ — за положението въ Македония подъ сръбска власть.

Осмиятъ редовенъ конгресъ на македонската емиграция въ България, състоялъ се на 24, 25, 26 и 27 ноемврий 1929 год., се вижда принуденъ отново да привлече вниманието на Обществото на народитѣ върху крайно непоносимото и постоянно влошаваще въ Македония подъ сръбска власть, което доведе българското население тамъ, както и другитѣ, потиснати народи въ Югославия, до истинско мжченичество.

Сърбия, присъединявайки въ 1913 г. и въ 1919 г. владѣ-

Пандилъ Шишковъ

родомъ отъ Леринското село Върбени (Екши-су), бившъ именитъ Лерински войвода. На 7. ноемврий отъ настоящата 1929 година, той падна убитъ всрѣдъ Софийскитѣ улици отъ злодейски куршуми. Македонската междусобница глътна още единъ сжпъп и свиденъ македонски синъ. Миръ на праха му!

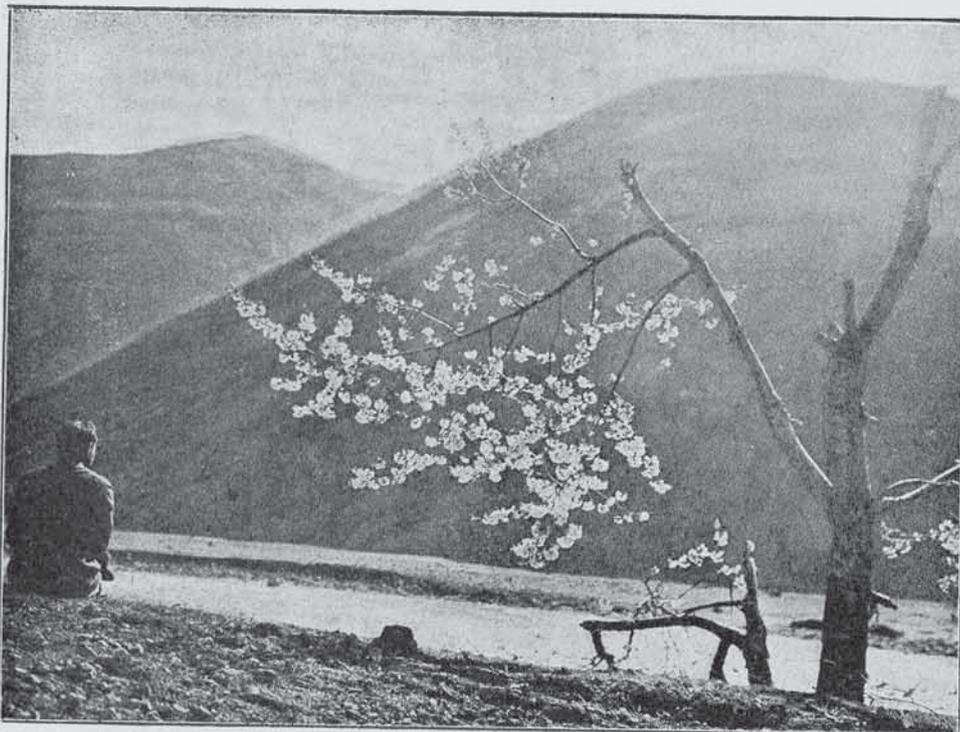
ната сега отъ нея частъ на Македония, завари тамъ едно население въ огромното си мнозинство българско — съ своя стара култура, съ многобройни училища, черкви, съ свои вестници, читалища, библиотеки. Веднага цѣлата тая духовна култура биде задушена и обсебена, а ржководителитѣ и — учители, митрополити и свещеници — малтретирани, избити и прогонени, като на тѣхното мѣсто бѣха настанени сръбски владици, свещеници и учители — чужди и крайно нежелани за българското население.

Оттогава и до днесъ Сърбия, въпрѣки изричното задължение съ договора за малцинствата, не само нищо не е направила, за да възстанови похитенитѣ национални права на

българитѣ въ Македония подѣ нейна властѣ, но, упражнявайки единѣ нечуванѣ, непознатѣ никжде въ свѣта физически и мораленѣ терорѣ, унищожава систематически всички българѣ, които, макарѣ и въ най-невинна форма, сѣ проявили своето българско национално съзнание.

Тази насилствена асимилационна политика се провежда ето вече 10 години съ все по-брутални и жестоки сръдства. Инсценирани политически процеси, хвърляне въ затвора и избиване безѣ присѣда на невинни българѣ, насилствено разтрогване бракове и най-после пълно икономическо разорение на поробеното население — ето постоянниятѣ режимѣ въ Македония подѣ сръбска властѣ.

При това, трѣбва да се подчертае, че този терорѣ, упражняванѣ отѣ редица години, е още повече засиленѣ при диктатурата и е обхваналѣ всички краища на тѣй наречената Югославия — съ сѣщата бруталностѣ той се упражнява върху братския намѣ хѣ ватски народѣ, а така сѣщо върху черногорци и други потиснати народѣ въ Югославия.

Пиринска пролѣтъ.

Отѣ това крайно тежко положение тѣзи народѣ не само че не могатѣ да бждатѣ избавени чрезѣ новата административна реформа, предприета отѣ Бѣлградската диктатура, но явно е, че тази реформа, предназначена да заблуди свѣта, въ сѣщината си е само последна проява на сръбската тиранична политика и на стремѣжа да се асимилиратѣ отѣ малобройното сръбско племе всички потиснати народѣ въ Югославия.

Имайки предвидѣ всичко това, ние си позволяваме да посочимѣ на почитаемото Общество на народитѣ, че крайно натегнатото положение въ нашата родина и въ цѣла Югославия, при абсолютната невъзможностѣ за поробеното население да се бори по легални пѣтища за своитѣ права и при факта, че престѣжленията на сръбскитѣ власти въ Македония и въ другитѣ области на Югославия и досега не сѣ станали предметѣ на разглеждане отѣ най-висшето учреждение въ Европа за правда и мирѣ — че при тѣя условия, положението въ Македония подѣ сръбска властѣ и въ цѣла Югославия разкрива все по-реални заплахи за спокойствието и желаниа отѣ всички мирѣ на Балканитѣ.

Основатайки се на всичко това, осмиятѣ конгресѣ на македонскитѣ емигрантски организации отново моли Обществото на народитѣ да вземе бързи и действителни мѣрки за прекратяване терора надѣ българското население въ Македония подѣ сръбска властѣ и за възстановяване културнитѣ права на поробеното население. Конгресѣтъ смѣта, че такива реални мѣрки ще бждатѣ:

1. Учредяване на единѣ специаленѣ органѣ на Обществото на народитѣ, който на самото мѣсто да следи изпълнението на договора за малцинствата;

2. Отваряне училищата и черквитѣ, създадени на времето отѣ мѣстното население съ много усилия и жертви;

3. Завръщане на многобройнитѣ изгнаници, при гарантирана лична сигурностѣ и ползуване отѣ граждански и политически права.

4. До Обществото на народитѣ — за положението въ Македония подѣ грѣцка властѣ.

Осмиятѣ редовенѣ конгресѣ на македонскитѣ емигрантски организации въ България, състоялѣ се на 24, 25, 26 и 27 ноември 1929 год. въ София, намира за необходимо отново да привлече вниманието на Обществото на народитѣ върху следнитѣ факти, които разкриватѣ крайно тежкото положение на българитѣ въ Македония подѣ грѣцка властѣ:

1. Гърция, която завари тамѣ едно население, въ мнозинството си българско, следѣ като изгони голѣма частѣ отѣ него съ крайно груби мѣрки и насилия, унищожѣ всички културни учреждения — училища, черкви, читалища, библиотеки и на останалото тамѣ българско население;

2. Отгогава и до днесѣ грѣцкитѣ правителства не сѣ направили абсолютно нищо, за да възстановятѣ на това население похитенитѣ народностни и културни права, които сѣ му гарантирани съ договора за малцинствата, подписанѣ отѣ Гърция; и това става, въпрѣки факта, че Гърция призна предѣ Обществото на народитѣ (въ 1924 год.) българската национална принадлежностѣ на това население;

3. Къмѣ непрекъснатия физически и мораленѣ гнетѣ, който продължава да прогонва българското население отѣ родната му земя, напоследѣкъ се прибавя и новѣ ударѣ върху жизнитѣ интересѣ на това население: грѣцкитѣ власти съзнателно, чрезѣ непоносими данѣци и глоби, чрезѣ създаване привидетовано положение на мѣстнитѣ и пришелци гърци, докараха пълното икономическо разорение на българското население.

Имайки предвидѣ всичко това, конгресѣтъ моли Обществото на народитѣ да вземе следнитѣ мѣрки, които, по мнението на конгреса, биха гарантирали правата на българското малцинство въ Гърция:

1. Учредяване на единѣ специаленѣ органѣ на Обществото на народитѣ, който на самото мѣсто да следи за изпълнението на договора за малцинствата;

2. Отваряне на училищата и черквитѣ, създадени на времето отѣ мѣстното население съ много усилия и жертви;

3. Завръщане на многобройнитѣ изгнаници при гарантирана лична сигурностѣ и ползуване отѣ граждански и политически права.

5. До населението въ поробена Македония, до осжденитѣ синове на Македония, до разнитѣ македонски организации и институти и до доблестнитѣ защитници на македонската свещена права кауза.

Осмиятѣ редовенѣ конгресѣ на македонскитѣ емигрантски организации въ България, единенѣ по духѣ и воля да води борбата на своята сѣжа Татковина до край, счита за свой свещенѣ дълѣ да изпрати братскитѣ си поздравѣ и адмирации на борческото поробено население въ Македония, което, макарѣ и подложено на най-страшния режимѣ на насилия, потисничество и денационализация, продължава величавата борба за свобода и национално самозапазване.

Конгресѣтъ колѣнично и смирено се покланя предѣ свѣтлата паметѣ на всички знайни и незнайни покойници, които погълна свещената освободителна борба на робска Македония.

Конгресѣтъ цѣлува челата, изпраца своитѣ възторжени симпатии и отѣ сърдце приветствува несправедливо осжденитѣ и жестоко малтретирани студенти въ Скопие, както и всички невинни жертви, които гинатѣ въ вражески зандани. Конгресѣтъ приветствува най-горещо борцитѣ въ поробена Македония, като имѣ пожелава високѣ духѣ и успѣхи въ великото народно дѣло.

Сѣщитѣ чувства на братство и единнодушие конгресѣтъ изказва и къмѣ всички македонски организации въ България,

Америка и другитѣ части на свѣта, които работят неуморно за достигане на народнитѣ ѝ идеали.

Конгресът си спомнува съ особена признателност благороднитѣ усилия и подкрепа на всички чужденци, които, водени изключително от чувството на хуманност и справедливост, се застъпват предъ факторитѣ на Европа, за да се гарантират на македонското поробено население елементарнитѣ културни, национални и човѣшки права, които предвиждат мирнитѣ договори и които така жестоко сж отказани на нашитѣ сънародници въ Македония отъ сръбското и гръцкото правителства. Представителитѣ на организираната македонска емиграция въ България хранят искрена надежда, имайки предвид и чувствата на хуманност, миролюбие и справедливост, отъ които сж се ржководили благороднитѣ приятели на Македония, че указаната отъ тѣхъ досегашна подкрепа на македонската права кауза, ще продължи и за въ бъдеще, за да се създадат условия за истинско и трайно разбирателство между балканскитѣ народи и за осигуряване на общъ и траенъ миръ въ Европа.

6. До братския хърватски народъ и до другитѣ поробени народи въ „Югославия“.

Осмият редовенъ годишенъ конгресъ на Съюза на македонскитѣ емигрантски организации въ България, състоялъ се въ София на 24, 25, 26 и 27 ноемврий 1929 г., ставайки изразителъ на чувствата, които възбудватъ цѣлокупната македонска емиграция въ България по отношение на братския хърватски народъ и на неговата емиграция, се счита щастливъ да имъ отправи най-сърдечнитѣ братски поздравни и най-искренитѣ си благопожелания за скорошното освобождение отъ непоносимото иго на хегемонистичния Бѣлградъ.

Изминатитѣ десетъ години отъ създаването на кралството на сърби, хървати и словенци, на които бѣ дадено това име за прикриване на асимилаторскитѣ и хегемонистични замисли на Бѣлградъ и чието преименуване въ „Югославия“ гони заблудителни цели отъ сжщия характеръ, бѣха достатъчно дълги, за да дадатъ богата възможност и на най-предубеденитѣ да вникнатъ напълно въ агресивнитѣ великосръбски планове на Бѣлградъ, било по отношение на несръбскитѣ народи въ самата държава, било по отношение на нейнитѣ съседи.

Потиснатитѣ отъ Бѣлградъ народи — на първо мѣсто Хърватско и Македония — имаха голѣмото нещастие презъ този десетгодишенъ периодъ да изпитатъ върху си ужаса на безогледния и безпримѣренъ великосръбски тероръ, който съ всички възможни сръдства на насилието и унищожението се стареа да провежда своя планъ за обща сърбизация.

Съ обявяването на диктатурата, Бѣлградъ свали маската, която бѣ си поставилъ първоначално по отношение на хърватитѣ и словенцитѣ, като носителъ на идеята за обединението на южнитѣ славяни. И съ свадена оттогава маска, понеже тя не можеше вече да заблуждава никого, особено следъ избиването на хърватскитѣ народни водители въ сръбската скупщина, Бѣлградъ върви открито къмъ поставената си целъ — насилническо господство.

Войната, която се води между потиснати и потисници — особено въ Хърватско и въ Македония — въпрѣки терора, който продължава да се засилва всѣки день и да взима многобройни жертви измежду най-добритѣ синове на борящитѣ се хървати, македонци и пр., не носи нищо утешително за Бѣлградската тирания, принудена вече да постави въ ходъ и последнитѣ си сръдства противъ напора, който ще я унищожи много по-скоро, отколкото се вѣрва.

Новото административно дѣление на държавата на банства е едно отъ тѣзи сръдства, което чрезъ изкуствено разпоксване на исторически обособени области не ще сполучи да

омаломощи борбата на потиснатитѣ, нито пъкъ ще може да унищожи народния духъ, на солидарност, който проявяватъ хървати, македонци и пр.

Имайки всичко това предвидъ, Осмият редовенъ годишенъ конгресъ на Съюза на македонскитѣ емигрантски организации въ България, подчертавайки на свой редъ историческото значение и спасителността на хърватско-македонския съюзъ за освобождение отъ игото на хегемонистичния Бѣлградъ, намира:

Че щастливото начало на братско единение и сътрудничество между хърватскитѣ и македонски родолюбци трѣбва да се засилва все повече, като се има предвидъ, че, колкото усилятъ на поробенитѣ сж по-дружни и по-съгласувани, толкова и краятъ на тиранията и на робството ще бѣде по-близъкъ и по-сигуренъ че въ името на това мъдро начало, къмъ свещенитѣ задружни усилия на хърватитѣ и македонцитѣ трѣбва да присъеди-

Четници отъ четата на Леринския войвода Марко Шишковъ.

Отъ лѣво на дѣсно: Ташко Костовъ-Салашки, родомъ отъ Леринското село Върбени (Екши-су), Александъръ Пърнаровъ, родомъ отъ гр. Велесъ и Симо Димитровъ, родомъ отъ Калярското село Ракита.

нятъ своитѣ усилия и останалитѣ потиснати народи въ държавата — въ това число и сръбскитѣ народъ, който сжщо страда отъ безумната империалистична политика на Бѣлградскитѣ потисници — на базата: всѣки народъ да бѣде свободенъ, равноправенъ съ другитѣ и пленъ господаръ на земята си.

Конгресът се покланя предъ свѣтлата паметъ на Степана Радичъ, на загиналитѣ му другари въ сръбската Скупщина и всички паднали напоследъкъ за свободата на народа си хърватски родолюбци и поздравлява горещо всички живи хърватски борци въ името на общата свещена целъ — свободата и независимостта на Хърватско и Македония.

Конгресътъ биде закритъ при неописуемъ ентузиазъмъ и при пожелание за скорошно виждане въ свободна и независима Македония.

Любомиръ Бобевски

М а р а Б у н е в а

На брата ѝ Борисъ Бунево

Живота целенъ, смисленъ, що води къмъ дѣла,
Кои окичатъ съ лаври геройскитѣ чела,
Е пжтя свѣтълъ — слънчевъ, що вий се къмъ възтокъ,
Кумиръ е той и храмъ е на истинния Богъ!

Живота — туй е изворъ на земнитѣ блага,
Сърдцето е въ юнака и ударъ на врага,
Живота лабиринтъ е, загадка и въпросъ,
На който отговаря и учени и простъ!

Живота е жената, що ражда го съ любовъ,
Жената — жертва що е, коя при първи зовъ
Откликва съ радостъ свѣтла и литва въ бой свещенъ,
Де святъ я дългъ насочва и роденъ свиденъ блѣнъ!

Жена! Жена светица, жена герой, юнакъ,
На робството вѣковно си вѣченъ зълъ ти врагъ,
Ти раждашъ великани, ти Тодора роди,
И Даме, Гоце . . . , които оставиха следи!

Жената даде гений . . . Жена роди Христа.
На майкитѣ ни родни се падна пакъ честта
Съ царе да ни прославятъ, съ народнитѣ светци,
Съ Паисий, съ Ботевъ, съ Левски и съ хиляди борци . . .

Ноемврий, 1929 година.

Извадки отъ „РЕВОЛЮЦИОННИ БОРБИ ВЪ АЗОТЪ (ВЕЛЕШКО) И ПОРЪЧИЕТО“ отъ Стефанъ Аврамовъ, издание на Македонския Наученъ институтъ — книга X. отъ „Материали за историята на македонското освободително движение“.

А з о т ъ

[Продължение отъ книга 10 (20)].

Основателтъ на с. Орѣше — дѣдо Дамянъ, е родомъ отъ с. Росоки, Дебърско. На млади години той е билъ кехая на единъ бегъ въ Цариградъ. Веднажъ бегътъ се похвалилъ на една отъ ханѣмитѣ си, че притежавалъ тапия отъ султана за нѣкакъвъ голѣмъ имотъ и че тоя имотъ ще го направи много богатъ, като показалъ и тапията. Кехаята проследилъ бега где скрилъ тапията и, за да му отмъсти за лошото третиране, открадналъ му тапията и избѣгалъ. Дълго време се скиталъ безъ да смѣе да се вести въ родния си край — отъ страхъ да го не улови бегътъ, докато, скитайки отъ село на село, пристига въ село Кжпиново — Велешко. Въ това село той завързалъ приятелство съ кжпиновчанина Стефанъ и останалъ да живѣе въ неговата кжца.

Следъ престояване около две години въ Кжпиново, отъ мъжа за родния си край, дѣдо Дамянъ тежко заболялъ. За да излѣкува своята болестъ, трѣбвало е непременно да замине за родното си село. Той стигналъ въ Росоки, поживѣлъ между родителитѣ си малко и се сгодилъ за една селска девойка. Но и родниятъ му край не го свѣртѣлъ, понеже той почувствувалъ тжга за Бабуна планина и пакъ не намиралъ покой. Той съобщилъ на годеницата си, че иска да се вѣнчелятъ и да заминатъ за единъ много хубавъ край, далечъ отъ тѣхното село. Щомъ се научили домашнитѣ на девойката, тѣ ѝ забранили вече да се срѣща съ годеника си и той се отчаялъ и самъ заминалъ за Кжпиново.

Цѣли три години той хайдутува, докато въ едно сражение съ арнаути-харамии той е билъ тежко раненъ и едва сполучилъ да стигне до с. Кжпиново. Благодарение на приятелскитѣ грижи на Стефана, той билъ спасенъ. Чистиятъ балкански въздухъ благотворно повлиялъ на Дамяна и той благославялъ Бога за дадения му подслонъ.

Щомъ напълно оздравѣлъ, Дамянъ окончателно замислилъ да се засели въ околността на

А Бунева Мария жена роди я робъ,
Въ несрети и неволи, предъ зиналия гробъ
Не трепна отъ уплаха, възправи се тя въ мигъ
И грабна пистолета — създа моментъ великъ!

Уби го тя — злодея, уби го съ вистрелъ смѣлъ,
Катъ гонѣше успѣшно заветна, чиста цель; —
Девиза тя следѣше: свобода или смъртъ —
Животъ да грѣйне воленъ въ изстрадалъ роденъ кжтъ!

Уби го тя открито! Уби тирана лютъ
И жива се не вдаде, че бѣсенъ е и лудъ
Злосторника вработилъ и смъртния куршумъ
Тегли си тя самичка съ съзнание, сваятъ и умъ!

Предъ името и знайно прекланя всѣки вратъ,
То вдѣхва уважение и устремъ къмъ ратъ,
То буди почитъ дивна, прикача ни крила
И води въ бранъ епична, въ безсмъртни — чаръ, дѣла! . . .

О, жено, ти загина, изчезна твойта тлѣнъ,
Но твоя духъ живѣе, о, живѣе е твоя блѣнъ,
Той нашъ заветъ е, съ него не ще се раздѣлимъ,
Доде врага не смажемъ, доде не победимъ!

Кжпиново. Макарь, че неговиятъ приятель Стефанъ го молѣлъ да остане да работи въ неговия имотъ, той решилъ да намѣри свое собствено уютно кжтче, близо до нѣкоя рѣка и тамъ да построи своя колибка и заработи върху собственъ имотъ. У него заседнала мисълта да засели ново селище — характерна черта у българския народъ да има свой подслонъ за семейството си. Заедно съ приятеля си той почналъ да дири обетованата земя. Ходили въ околността на Стровие, но не харесали мѣстото, ходили къмъ Маргари — и тамъ не харесали. На връщане, минавайки презъ планината Даутица, почнали да слизатъ по течението на Орѣшката рѣка и стигнали на мѣстото, гдето днесъ е заселено село Орѣше. Тамъ имало само едно бачило, на което кехаята билъ нѣкой си Орѣшко.

Щомъ застанали тамъ, на Дамяна се харесали хубавиятъ балканъ, щедро напояванъ отъ изобилната бистра вода на Орѣшката рѣка и решилъ тукъ да се посели и съгради свой домъ. Харесалъ му се тоя кжтъ, защото тая малка котловинка е заобиколена отъ всички страни съ голѣми балкани, покрити съ букови и джбови гори, напоявана отъ множество буйни балкански ручеи, които прѣскаатъ водитѣ си низъ селскитѣ тучни балкански ливади. Въ тая котловинка, съ помощта на Стефана и кехаята Орѣшко, Дамянъ съградилъ своя кжшурка. Обаче, когато мислѣлъ, се е изпълнилъ заветната си мечта, видѣлъ се осамотенъ и радостта му изчезнала. Мисълта му почнала да лети къмъ село Росоки — по неговото първо либе. Домашнитѣ на годеницата му, като се научили за хайдушкитѣ му подвизи, дума не давали да се издума за Дамяна. Следъ като му отказали да му дадатъ невѣста, Дамянъ съ нѣколцина свои другари-хайдуги влиза въ Росоки, грабналъ годеницата си и я отвелъ въ своето ново отечество и се вѣнчалъ за нея въ с. Кжпиново.

Така хайдутъ Дамянъ построилъ свой домъ

и си грабналъ домакия отъ своя роденъ край, защото, като миякъ, той на всѣка цена искалъ да запази старата племенна традиция, да се ожени за мома отъ миячко потекло.

Следъ настаняването си въ новото село, той, за да не живѣе осамотено, почва да придумва своитѣ близки роднини да се заселятъ въ новото село. Следъ дълги увещания, въ селото се заселилъ Китанъ отъ с. Могорче — Дебърско. Следъ 1—2 години нѣколко семейства отъ дебърскитѣ села Лазарополе, Гаре и Галичникъ, поради золумитѣ на арнаутскитѣ банди, избѣгали отъ роднитѣ си села и се заселили въ с. Орѣше.

Въ знакъ на благодарностъ къмъ кехаята Орѣшко, който билъ въ пълна услуга съ селянитѣ-пришелци, последнитѣ нарекли своето село Орѣше.

Наскоро следъ това, поради золумитѣ на арнаутитѣ, отъ Лазарополе пристига съ семейството си дѣдо Чупче (родоначалникътъ на семейството Чупарови). Следъ малко престояване въ с. Орѣше, той харесалъ друго мѣсто за селище, отстоящо на 4—5 километра отъ с. Орѣше, гдето се и заселва; отъ с. Могорче, Дебърско, пристигналъ дѣдо Митре (бащата на попъ Илия — отпосле свещеникъ въ село Папрадище) и се заселва съ семейството си. Въ разстояние на една година и новото село вече брояло десетина къщи, което, поради изобилието на папратъ въ и около селото, селянитѣ го нарекли Папрадище.

Заселването на селата Орѣше и Папрадище е станало къмъ края на XVII. и началото на XVIII. вѣкове. Тия две селца, следъ нѣколко поколѣния, станали доста голѣми села и съ своята особеностъ въ носията и дебърскитѣ нрави и обичаи ярко се отличаватъ отъ другитѣ Велешки села.

Орѣшани и Папрадищени се гордѣятъ съ своето миячко потекло, като считатъ, че старото племе мияци въ всѣко отношение е стояло по-високо отъ останалитѣ славяно-български племена. Тѣ слѣпо се придържатъ ъ своята миячка носия, особено женитѣ; при това тѣ сж запазили нравитѣ, обичаитѣ, преданията и наречieto на своитѣ прадѣди дебрани; но най-важното, тѣ сж голѣми сепаратисти и не се сватуватъ съ населението отъ околнитѣ села, тѣй като другитѣ села сж отъ племето бърсяци (бърсяци). Въ своя сепаратизъмъ мияцитѣ отъ Орѣше и Папрадище стигатъ дотамъ, че, ако въ селата имъ влѣзе селянинъ отъ околнитѣ села, децата прибѣгватъ до майка си или баща си, за да имъ съобщатъ неприятната вестъ: „Леле майко, бърсякъ дойде!“

Поради особената планинска почва на Бабуна, почти въ всички села се засѣватъ малко земледѣлски култури. Населението, не можейки да се изхранва съ своята жътва, купува храни отъ други крайща на околията, а именно отъ Клепата и полето, въ които райони има богати села, които се занимаватъ съ земледѣлие и лозарство.

По Бабуна и Даугица мандруватъ каракачански стада, гдето въ напойванитѣ отъ балканскитѣ ручей буйни ливади се намира изобилна паша.

Надъ село Орѣше, въ мѣстността „Склопчарницитѣ“, се изработватъ разни видове склопци (гаванки), бѣклици, дървени лѣжици, тепсии, софри и други подобни, които се разпродаватъ въ Велесъ и Прилепъ. Отъ тоя занаятъ се изхранватъ само нѣколко семейства отъ село Орѣше.

При все че тоя край е залесенъ, обаче, поради липсата на удобни пѣтища и несигурността на

търговскитѣ сношения, населението не може да използва горитѣ и тѣне въ непоносима сиромашия. Тази е и една отъ най-главнитѣ причини, щото населението почти отъ всички села отъ Азотъ да ходи на гурбетъ въ България и други държави. Почти отъ всички села мжжетъ отиватъ на гурбетъ, гдето се занимаватъ съ тухларство, зидарство и разни други занаяти. Но най-голѣма емиграция даватъ селата Орѣше и Папрадище, отъ които

Ангелко Аврамовъ Чупаровъ

е роденъ въ с. Папрадище, Азотъ, Велешко, презъ 1878 година. Той бѣше единъ отъ най-преданитѣ мѣстни организационни деятели. Презъ есенъта на 1907 година, натоваренъ отъ районния войвода Михалъ Змията да отнесе едно писмо въ Велесъ и го предаде на градското Ржководно тѣло, трѣгва отъ с. Бистрица за гр. Велесъ. Обаче, агенти на сръбската пропаганда съобщаватъ на деврието да настигне Ангелко и го обискира. Деврието (група турски войници) настигатъ Ангелко между селата Чашка и Еловецъ и поискватъ да го обискиратъ. За да не падне писмото въ ржцетѣ на властѣта и последватъ масови арести, Ангелко поглѣща писмото и се застрелва. Така умрѣ Ангелко на поста си, за да запази родъ и честъ на твърдия си миячки родъ.

почти цѣлото мжжко население, годно за тежка физическа работа, дохожда въ България и се занимава изключително съ строителство на здания. Тѣ сж извънредно способни строители, на които този занаятъ е останалъ по наследство отъ тѣхнитѣ прадѣди — дебрани.

Освенъ това, пѣкъ цѣли семейства отъ Орѣше и Папрадище, подгонени и заплашвани отъ сръбската пропаганда, напуснаха за винаги своитѣ бащини огнища и емигрираха въ България на

постоянно мѣстожителство. Тѣхната колония въ София се обособи въ отдѣлно „Папрадишко—Орѣшко Миячко благотворително братство“, което функционира отдѣлно отъ Велешкото братство.

Почти въ всички села на Азотъ и останалитѣ села на Велешката околия имаше основни училища и черкви, издържани отъ населението и подпомагани отъ екзархията. Тия черкви и училища — преди и следъ Илинденското въстание — бѣха и си останаха будители и крепители на народа въ борбата му срещу домогванията на сръбската пропаганда. Мнозина учители и свещеници, въ борбата съ пропагандата за запазване народа отъ по-

Георги Пешковъ, родомъ отъ гр. Прилепъ. Единъ отъ основателитѣ на Вътрешната македонска революционна организация

сърбяване, паднаха убити отъ агенти на пропагандата. Следъ войната, щомъ сърбитѣ се настаниха и станаха пълновластни господари на Македония, въ всички български училища и черкви се настаниха сръбски учители и свещеници и почнаха насилствено да учатъ и стари и млади да говорятъ и се черкуватъ на сръбски езикъ.

Азотъ, гледанъ отъ планинитѣ Даутица, Якупица и Мокровъ, представлява великолепно картина: навредъ високи балкани, залесени съ хубави гори; навредъ тучни ливади и високи зелени папратища, напоявани отъ стремглаво спускащитѣ се балкански ручей; навредъ пещери и високи канари които, вкупомъ взети, красятъ този скритъ балкански кѣтъ.

Азотъ презъ периода отъ IX. до XIV. вѣкове е билъ люлката на богомилското учение, отъ което си носи името и днешното село Богомила. Край последното, споредъ народнитѣ предания, се намира гробътъ на патриарха на тая нова религия, попъ, Богомилъ. Планината Бабуна и рѣка Бабуна сѣщо така получили имената си отъ времето на богомилитѣ, понеже последнитѣ въ тоя край носѣли името бабуни.

Азотъ е най-непристъпенъ откъмъ Порѣчието, отъ което го дѣли планината Даутица, и планината Якупица къмъ с. Ябълчица. Въ тоя непристъпенъ и изолиранъ край сѣ разположени, отстоящи едно отъ друго по на 5 километра въ права линия, тритѣ селца: Орѣше, Папрадище и Нежилово. Тия селца ще останатъ паметни въ бждещата история на Македония, поради развитиѣ се въ и около тѣхъ ожесточени сражения между четитѣ на ВМРО и четитѣ на сръбската пропаганда. Точно срещу тѣхъ, на една висота, е разположено малкото селце Кжпиново, състояще се отъ 8 кѣщи, което всецѣло бѣше въ рѣцетѣ на пропагандата. Оттамъ се следѣше движението въ първитѣ три села и впоследствие пропагандата имаше постояненъ постъ, за да следи движението на мѣстната чета въ тоя край.

Следъ Илинденското въстание, особено въ 1904 г., когато въ тоя край се загнизи нелегалната сила на пропагандата, Азотъ стана символъ на смъртта и гробница на стотици буйни ентузиазирани младежи, придошли отъ всички краища, гдето се чува българска речъ, да се борятъ срещу домогванията на пропагандата, която се силѣше, чрезъ злато и куршумъ, да прави населението „прави сърби“. Въ борбата съ четитѣ на пропагандата и нейния естественъ съюзникъ, турската войска, Бабунията стана Голгота за стотици беззаветно предани борци, които се изкачваха по стръмния ѝ пѣтъ и намираха своя жизненъ край. Едни падаха, други прииждаха, но всички умираха съ една единствена мисль, какъ по-скоро да се унищожи сръбската пропаганда. (Следва)

Страници отъ моя дневникъ за 1901 година

(Продълженіе отъ книга 10 (20) и край).

— Сръбскиятъ езикъ е много близкъ до нашия, който се говори тукъ, въ западна Македония; Македония е била нѣкога сръбска и ние сме запазили много обичаи отъ сърбитѣ — каза войводата Наки.

— Да, Македония е била много пѣти плячка на други завоеватели, но най-малко на сърбитѣ, а турцитѣ я владѣятъ най-много. Ако се гледа справедливо, споредъ историята, никой не е владѣялъ Македония повече отъ турцитѣ. Единъ справедливъ сѣдия, ако опредѣля, чия е Македония, не би далъ право на владение никому, освенъ на турцитѣ, защото само тѣ я владѣятъ непрекъснато повече отъ 500 години. Но, въпрѣки всичко, спо-

редъ мене, Македония не е нито сръбска, нито грѣцка, нито българска, нито турска. Тя е на населяващитѣ я народи, които сѣ населили македонскитѣ малки, но плодородни поля и красиви планински мѣстности. Въ Македония живѣятъ помаци и чисти турци. Помацитѣ сѣ запазили своя расовъ произходъ и ония, чийто произходъ е български, понеже сѣ били и сѣ въ постоянно съприкосновение съ сънародницитѣ си непотурчени българи, сѣ запазили своя езикъ, нрави и обичаи. Помацитѣ въ Босна, като сърби отъ Босна, сѣ запазили сръбскитѣ нрави и обичаи, а така сѣщо и езика си. Ще ви приведа единъ примѣръ отъ моитѣ найнови впечатления: въ Мъгленията азъ плакахъ отъ

възхищение, когато слушахъ да се пѣятъ по нивитѣ, кждето жънѣха помакинитѣ, старонароднитѣ пѣсни на чисто български езикъ—Самоковско наречие. Сжщо, и само преди нѣколко дена, тукъ чухъ помацитѣ отъ с. Пластница и отъ Дѣдино какъ пѣеха български пѣсни на Тиквешко българско наречие. Защо тия помаци не пѣятъ на сръбски, а на чисто български езикъ? Това се дължи на богомилското учение, което се бори, преди нѣколко вѣка, на смъртъ и животь, за да запази езика и народността, като е оставило дълбоки следи въ народния битъ въ Македония; но това ще ви обясна другъ пжтъ, а сега на въпроса. Македония отъ Шаръ планина до Югъ е населена съ турци, албанци, българи, власи, гърци,

При такова едно положение само всѣка народностъ ще може да прояви своитѣ културни способности и ще се самоопредѣли къмъ коя отъ съюзнитѣ народности да принадлежи. Разбрахте ли моята мисль по нашето народно освободително дѣло?

— Разбрахъ — отговори Наки.

— Тукъ имамъ на свое разположение, като организаторъ на народа и като войвода, четири чети. За да бждемъ на чисто и ви приемемъ съ отворени обятия, като истински македонски деятели, съгласни ли сте да бждете по единъ двама прѣснати между нашитѣ чети? Това за васъ е по-изгодно и по такъвъ начинъ отъ васъ ще излезне съмнението,

Четата на войводата Наки.

евреи, цигани, но не и съ сърби, които живѣятъ на северъ и североизтокъ отъ Шаръ до Прешово. Разноцвѣтността на населението въ Македония само ни дава да разберемъ, че не трѣбва да се работи въ полза само на една отъ населяващитѣ Македония народности, понеже тя е общо отечество на всички тия, които я населяватъ. Ние трѣбва да сближимъ всички, да имъ дадемъ да разбератъ, че никоя народностъ не трѣбва да мечтае да използва свободата лично за своитѣ цели и да господствува надъ другитѣ. Такава опасна за дѣлото илюзия може да си правятъ само ония, които живѣятъ внѣ отъ нейнитѣ граници — въ Сърбия, Гърция и България. Ние трѣбва да се боримъ противъ тѣхното вмѣшательство въ нашитѣ вжтрешни работи въ Македония и Одринско. Македонскитѣ населения живѣятъ съ стотини години заедно подъ турския режимъ, който ги е сближилъ по участь.

Идеята, която внасяме ние: Македония за македонцитѣ и федерация на балканскитѣ държави, може да ни гарантира живота въ предѣлитѣ на една силна балканска федеративна държава.

че вие сте агенти на сръбската пропаганда, която иска да ви използва като македонци противъ ВМРО.

— За това ние ще помислимъ малко — каза Наки.

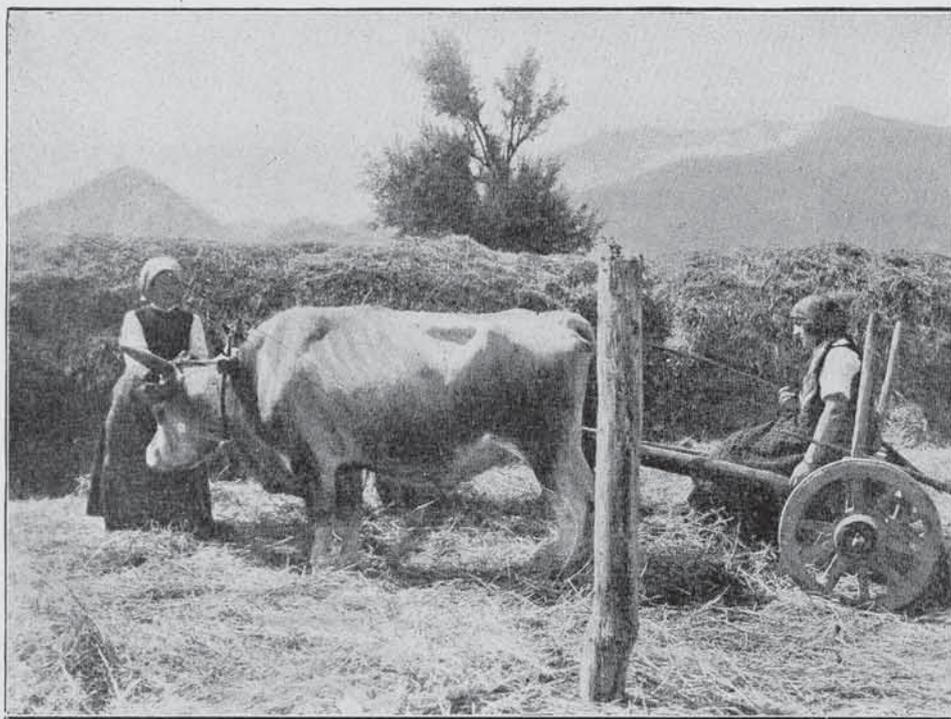
— Нѣма що да мислите, бай Наки. Всичкитѣ ми чети сж тукъ наблизко и действуватъ съ райони Демиръ-Хисарско, Крушовско, Кичевско и Охридско. Ако вие не приемете предложението ми, то оттукъ нито крачка неможете да мръднете, за хлѣбъ ще измрете, макаръ и въ вашитѣ родни села да отидете, защото нито единъ човѣкъ на ВМРО нѣма да ви даде приемъ. Трѣбва да разберете, че силата на ВМРО е по-голѣма отъ силата на която и да било балканска държава. Организацията ви следи още отъ преминаването ви отъ Сърбия въ границитѣ на Македония; трѣбва да разберете, че вие сте пленени отъ ВМРО. Скоро ще сме заедно дветѣ чети: моята и вашата. Съгласни ли сте да дамъ сигналъ на мойтѣ хора да дойдатъ тукъ?

— Да — каза Наки.

Подадохъ сигналъ и четницитѣ съ група въоржжени селени (милиция) съ бързи крачки почнаха да шумятъ и се явиха при насъ, като ни окрж-

жиха, и въ нѣколко минути се построиха въ походна редица отъ 23 човѣка. Поканихъ и Наки съ своитѣ хора да застане начело на редицата. Моментътъ бѣше тържественъ и трогателенъ. Ние нѣмахме вече пленници на чужда кауза, а борци, революционери, другари, които ще мратъ за насъ и ние за тѣхъ, а всички за дѣлото. Подложихъ ги на клетва, която запечатахме помежду си съ братска цѣлунка, поздравихъ всички и извадихъ отъ редицата селската милиция, като оставихъ двама за обслужване куриерската ни и разузнавателна служба презъ деня.

Моитѣ четници тогава бѣха: 1. Илия Колевъ отъ с. Куфалово, Гевгелийско, после учителъ въ Петрич-

Вършитба въ Овче-поле.

кия окръгъ, 2. Йорданъ Пиперката, 3. Веле Марковъ, 4. Гюрчинъ Наумовъ, 5. Ванчо Сърбака, 6. Георги Сугаревъ, който по-късно стана окръженъ Битолски войвода и падна убитъ, заедно съ цѣлата си чета, надъ Мориховското село Паралово. Тамъ азъ, на 6. юлий 1903 година, сразихъ въ едно кърваво сражение турцитѣ и съ това осветихъ лобното мѣсто на тоя мой другаръ и знаменитъ революционеръ, 7. Христо отъ с. Вранещица, 8. Христо отъ с. Желѣзнецъ, Демиръ-Хисарско, 9. Найдо отъ с. Ракитница, 10. Мирчо отъ с. Сопотница, 11. Никола Стояновъ — Секирата, 12. Георги отъ с. Беранци и 13. Стояновъ Йошевъ отъ с. Джванъ.

Отправихме се къмъ бивака. Следъ половинъ часово пътуване изъ диплитѣ на Бѣличката планина, спрѣхме въ гората между селата Бѣлица и Спростране. Разположихме се на бивакъ — караулитѣ бѣха опредѣлени още презъ деня; тѣ си заеха мѣстата. Изморенитѣ четници се отдадоха на сънъ и почивка. Ние продължихме разговора съ Наки, който напълно остана въ мое разпореждане.

Бѣхъ разпредѣлилъ хората си на четири чети по следния начинъ: Ванчо Сърбака да се движи съ 4 четника въ Рабетинъ колъ, Кичевско; Йорданъ Пиперката съ 4 четника въ Демиръ-Хисарско,

Веле Марковъ въ Крушевско съ 6 четника. Споменатитѣ райони имъ предадохъ напълно организирани, а за себе си оставихъ 12 четници, между които Георги Сугаревъ и Илия Колевъ. Оставихъ съ себе си по-голяма чета, за да мога да изпълнявамъ поетата ми служба като организаторъ, защото по това време, 1901 год., нѣмаше въ Битолския вилаетъ (освенъ Леринско и Костурско) организатори и [школувани чети. Въ този си планъ бѣхъ подкрепенъ отъ ржководствата на градскитѣ организации въ Крушово и Битоля.

Предварително ми бѣше дадена пълна свобода на действие. Всичкитѣ ми четници и азъ бѣхме въоръжени съ гръцки пушки „Гра“, само Йорданъ Пиперката бѣше въоръженъ съ кѣса манлихерова пушка и револверъ Нагантъ, дадени му въ София отъ върховиститѣ. Наки и другаритѣ му бѣха въоръжени съ сръбскитѣ пушки „Кокинки“. Обаче, поради липса на патрони, скоро ги бракувахме и замѣнихме съ „Гра“. И така мисията на Наки и Арсо, да създадатъ две чети въ служба на сръбската пропаганда за Кичевско и Дебърско, окончателно пропадна.

На 26. юний 1901 г. съ рпортъ съобщихъ на Окръжния революционенъ комитетъ, че въоръжената въ Сърбия чета, за която ми бѣше съобщилъ, че е минала границата на пътъ за Кичево, е вече пленена отъ четата ми. Писахъ, че четницитѣ сж мѣстни хора отъ Кичевско и молѣхъ да се отмѣни решението за екзекутирането имъ, като добавихъ, че тѣ сж вече въ мое разпореждане. Йорданъ Пиперката бѣше се отлжилъ отъ четата отъ преди 5—6 дена и съ още единъ четникъ се натъртяше около село Бабино, Демиръ-Хисарско. Куриерътъ, когото изпратихъ съ писмото за Битоля, отнесе писмото до с. Бабино, а отъ това село другъ куриеръ трѣбваше да продължи пътя за Битоля. Йорданъ Пиперката спрѣлъ куриера и заповѣдалъ на попъ Кузо да му прочете писмото. Щомъ узналъ, че е заловена сръбската чета и че се намира въ Бѣличката планина, веднага отива и се присъединява къмъ Накевата чета. Въ момента, когато изпратихъ писмото до Окръжния комитетъ, получихъ писмо отъ Цѣрското ржководно тѣло, съ което ме молѣше да му пратя бърза помощъ, понеже харамията Ислямъ Чаушъ отвлекълъ двама селяни за пари. Азъ оставихъ Наки съ четата му въ Бѣличката планина съ строго нареждане на Бѣличката селска чета да не остава сама Накевата чета, докато се получи отговоръ отъ Битоля. Азъ заминахъ съ цѣлата си чета за с. Цѣръ и влѣзохъ въ селото само съ 6 четници; другитѣ оставихъ за охрана вънъ отъ селото.

Турскиятъ аскеръ въ селото, който бѣше на постояненъ постъ, само потрулираше по 5—6 души вътре въ селото, та можахме лесно да го отбѣг-

немъ. Направихме събранието си съ 25 човъка, набързо разгледахме редъ въпроси, като на първо мѣсто се осведомихме по залавянето на двамата селяни, както и дали разбойниците сж взели хлѣбъ, пари и други нѣща. Хората, отъ които се оплакваха селянитѣ, че сж шпиони, не бѣха поканени въ събранието. Следъ взетитѣ сведения, захрихме събранието и напуснахме селото.

Въ селото Цѣръ, освенъ квартируващата турска войска отъ 100—150 души и тримата поляци турци (двама отъ с. Сълбъ и единъ албанецъ), други мѣстни турци нѣмаше. Селото Цѣръ броеше около 150 къщи съ доста заможни жители. Въ него

люионна организация. Сега настояваха да бждатъ убити и другитѣ двама. Азъ, обаче, щадѣхъ живота на хората, толкозъ повече, че съ убийствата често пѣти се постигатъ обратни резултати. Убитиятъ убитъ — добъръ или лошъ. Обаче, най-малко двадесетъ души ще тжгуватъ за него, ще носятъ омразата въ душата си противъ убийцитѣ и дѣлото и въ удобенъ за тѣхъ случай ще отмѣстятъ или лично, или на дѣлото. Така обяснявахъ азъ на селенитѣ. Ние понесохме кръста на апостолитѣ — да създаваме отъ тълпата хора, граждани и революционери, да слагаме своя животъ за тѣхъ, а не да ги избиваме и съ това да обслужваме само

Четнишки упражнения.

всѣка седмица ставаше малъкъ пазаръ. Населението бѣше чисто българско, признаваше Екзархията и се занимаваше съ земледѣлие и скотовѣдство. Голѣма частъ отъ мъжетѣ странствуваха въ Ромъния и България, а нѣкои отиваха и въ Сърбия, затова въ селото имаше малко сърбомани. Присѣтствието въ селото на турския воененъ гарнизонъ и тримата поляци бѣше всѣло въ селенитѣ голѣмъ страхъ, а главно въ ржководното тѣло на селската революционна организация. Залегнало бѣше убеждението въ тѣхъ, че въ селото има шпиони, които били главна прѣчка за слабото проявление на организацията. Посочени бѣха трима такива. На одного отъ тѣхъ, нѣкой си Стоянъ, Йорданъ Пиперката бѣше взелъ, въ края на 1900 година, 47 турски лири, а презъ февруарий 1901 г. бѣше го убилъ, по желанието на Цѣрската рево-

на потисницитѣ. Възпротивихъ се на Цѣрското ржководно тѣло и отмѣнихъ решението му. Убитиятъ Стоянъ и другитѣ двама бедняци не бѣха посветени въ революционната тайна и нѣмаше какво да предаватъ. Малката селска революционна организация въ лицето на ржководството си, за да оправдае бездействието си и страха си, търсѣше шпиони въ сѣселенитѣ си, които бѣха неприятни на нѣкого отъ ржководството. Азъ искахъ да се срещна съ тия „опасни“ хора, да говоря съ тѣхъ и да ги посветя въ дѣлото, като имъ дамъ да разбератъ, че тайната ще се запази само между мене и тѣхъ за всичко говорено. И въ последното ни събрание, обаче, не бѣха поканени нито единъ отъ двамата. Научихме отъ нѣкой въ събранието, че единъ отъ двамата работѣлъ въ гората — правѣлъ корита. Гюрчинъ Наумовъ, мой четникъ, познаваше

лично набедения шпионинъ. Следъ събранието, въ което се осведомихъ за всичко, излѣзохме надъ селото на 7—800 крачки въ гората до една пжтеки и току що влѣзнахме въ гората, близо до селската рѣка, оставихъ Гюрчинъ съ двама четници да следи движението на войската, дали е взела мѣрки за преследването на Ислямъ Чаушъ или насъ, или дали сж ни видѣли на излизане отъ селото. Край рѣката, по посока къмъ Гюрчина и четниците, бѣха се насочили 5—6 души аскерлии, единъ отъ които даде, случайно или отъ „кефъ“, единъ изтрелъ. Селенинътъ, когото чакахме, нарамилъ едно корито, бѣше на 50—60 крачки предъ Гюрчина. Като чу

Селска носия отъ с. Баничанъ, Неврокопско

гърмежа, той захвърли коритото и хукна да бѣга, викайки; хайдути, хайдути... Войниците, които идѣха насреща му, изгърмѣха още по единъ пжт и избѣгаха въ казармата. Едва що бѣха спрѣли до казармата, една вълча глутница отъ около десетина вълци близо до насъ, на около 200 крачки, ни създаде весела музика, виейки хорово. Азъ често имитирахъ воя на старъ вълкъ; това правѣхъ, когато имахъ изгубенъ четникъ, за да чуе и се

прибере въ четата. Това направихъ и сега. Виехъ, по подържане на стария вълкъ, и следъ 10—15 минути четниците ми се прибраха. Създадохъ се различни тълкувания по поводъ вълчия вой отъ суевѣрнитѣ ми другари. Въ Зашленската гора работѣха трима варджии отъ с. Зашле. Искахме отъ тѣхъ да научимъ за Ислямъ Чауша, обаче, заловихме само единия, а другитѣ двама избѣгаха, отидоха въ Зашле и съобщиха на селския ржководителъ Константинъ, че Ислямъ Чаушъ е заловилъ другаря имъ за пари. Константинъ изпраща писмо до мене, безъ да знае къде съмъ съ четата и сжщевременно съ друго писмо съобщава за случилото се въ Крушово на Петъръ Ацева. Ацевъ ми пише, че Ислямъ Чаушъ е взелъ заложници за пари и отъ Зашле и ми предписва да взема мѣрки за унищожението на разбойническата му банда. Дветѣ писма: отъ Петъръ Ацева и отъ Константина, получихъ едновременно. И безъ тѣхното нареждане азъ бѣхъ взелъ всички необходими мѣрки, като мобилизирахъ всички въоржжени сили, макаръ и малко на брой и макаръ това да ставаше въ началото на усилената полска работа. Тая мобилизация, впрочемъ, бѣше и единъ предварителенъ изпитъ на бойнитѣ сили за предстоящитѣ борби. Азъ набързо обиколихъ селата, за да окуража селянитѣ и да видя какъ се изпълняватъ организационнитѣ служби.

Отъ издирването, които извършихъ, се установи, че двамата цѣрчани, които бѣха ужъ взети въ пленъ отъ Ислямъ Чаушъ, сж били убити отъ поляцитѣ сълбани въ гората, а за Зашленеца варджия обяснихъ, че моята чета го залови за нѣкои сведения. И падна всѣко убеждение и страхъ, че Ислямъ Чаушъ е влѣзналъ въ моя районъ. Следъ една седмица двамата поляци сълбани бѣха начекани и убити на „Сухо поле“. Отъ убиването имъ не последва нищо опасно за района. Подиръ нѣколко дни бѣха намѣрени въ гората труповѣтѣ и на двамата убити цѣрчани.

Йорданъ Пиперката, подъ давлението на Наки и Арсо, прибра се заедно съ тѣхъ въ четата ми. Следъ прибирането имъ започнахме отново нашитѣ военни обучения, винаги предшествувани съ назидателни беседи изъ революционнитѣ борби на потиснатитѣ народи.

Наки и Арсо, следъ тримесечно стажуване, станаха отлични организационни работници, скжсали всѣкакви връзки съ сръбската пропаганда, която бѣше ги изпратила. Първоначално Наки, а следъ него и Арсо станаха войводи въ района Горно-Капачка и до деня на своята героична смъртъ служиха вѣрно, честно и предано на революционната македонска кауза.

Моята дълбока почитъ къмъ светлата имъ паметъ.

Никола Петровъ

Единъ подвигъ на Дебърския войвода Максимъ Неновъ

(С по м е н ъ)

Това бѣ презъ месецъ мартъ 1902 година.

Мраченъ день е. Черни облаци покриватъ небосвода. Ситенъ дъждъ ромоли върху оголѣлата земя, каточели тѣзи дъждовни капчици сж сълзи по изгубенитѣ чаровни дни, както и самиятъ робъ плаче за свободни бжднини. Сегизъ-тогизъ остъръ планински вѣтъръ извива своята тжжна пѣсенъ, стене и свири той между оголѣлитѣ вѣйки

на дърветата и бѣга бърже, замирайки нейде далечъ.

Цѣла нощъ ходене подъ единъ непрестаненъ дъждъ, който до кости ни бѣ измокрилъ, но ние сега си отпочивахме въ топлата и уютна стая на дѣдо Ильовата кжща, при този добъръ старецъ и преданъ всецѣло човѣкъ на освободителното дѣло. Той често даваше подслонъ на „народнитѣ хора“

и сега не за пръв път ние бѣхме гости въ неговата кѣща.

Максимъ и азъ седѣхме мълчаливо, сгущени покрай разжареното огнище и сушихме измокренитѣ си дрехи. Всѣки отъ насъ бѣше потъналъ въ свои собствени мисли. Дѣдо Ильо още отъ ранна утринъ бѣ излѣзналъ, за да отиде до близкитѣ овчарски кошари. Времето течеше много бавно. Тишината, която ни бѣ окръжила, а така сѣщо и умората, указаха своето влияние и азъ бѣхъ задрѣмалъ, разпусналъ се близо до благотворната излъчваща се отъ огнището топлина. Не зная колко време съмъ спалъ, но ненадейно трѣпнахъ. Дветѣ голѣми овчарски кучета на дѣдо Ильо лаеха съ яростъ. Сkochихъ като ужилень и видѣхъ Максимъ застаналъ и подпрѣлъ чело на малкото прозорче, устремилъ погледъ къмъ горичката, откъдето се чуваше лаенето. Той бѣше бледенъ, но спокоенъ.

— Какво има, Максиме?

— Незная. Но... — и той отърча до малкия и тъменъ келеръ, отдето извади една пушка ведно съ единъ патрондашъ. Разбрахъ всичко: или той се страхуваше преждевременно, или пъкъ бѣ забелязвалъ нѣщо.

Така въоръженъ, той на зърна отново презъ прозореца, но веднага се отдрѣпна, казвайки:

— Още това ни трѣбваше сега, Стефо; турцитѣ сж ни подушили и кой знае какъ ще можемъ да се отървемъ отъ този устроенъ ни капанъ; но не губи куражъ, трѣбва да докажемъ на тия кучета, какъ знае „раята“ да мре.

Ние седѣхме безмълвни, всѣки притискайки оръжието къмъ себе си, готови всѣки моментъ да дадемъ отпоръ на многобройната сганъ. Последната изглеждаше, че още не се решава да ни нападне.

— Ще мълчимъ и ще се притайваме, докато тѣ сами ни откриятъ огънь — каза Максимъ. Не се мина много време и неприятелътъ не закъснѣ да земе по-важнитѣ изходни пунктове, като едновременно образува единъ силенъ кордонъ около кѣщата. Ние виждахме да прибѣгватъ покрай оголѣлитѣ дървета тъмни сѣнки, злокобни сѣнки, очакващи скоро своитѣ жертви.

Всѣки очакваше съ трепетъ започването на боя, който и не закъснѣ. Минаваше вече петъ часа, когато първитѣ пушечни истрели процепиха въздуха. Куршумитѣ затракаха като градъ по каменната стена на кѣщата и стѣклата на прозореца съ

трѣсъкъ се раздробиха на парчета. Съ това неприятелътъ, изглежда, целѣше да покаже своята мощъ или, по-право, се страхуваше да не би падащата нощъ бѣде благоприятна за нашето спасение.

Утихна всичко. Тѣ каточели чакаха какъвъ резултатъ ще произведатъ тѣхнитѣ гърмежи, които показаха многочисленостъта имъ. Максимъ извади

Дебърскиятъ войвода Максимъ Неновъ съ двама свои другари.

отъ вътрешнитѣ си джобове купъ книжа, прегледа ги набърже, задържа тѣзи, които бѣха шифровани, а другитѣ ги хвърли въ разжареното огнище. Следъ това ние прегледахме нашия боенъ запасъ, който се състоеше отъ четири бомби, два револвера съ тридесетъ и три патрони и една пушка. Съ тѣзи бойни запаси, споредъ Максима, ние можехме преспойно да се задържимъ до полунощъ.

Време бѣше и ние да се обадимъ. Кордонътъ се бѣ значително стѣснилъ и турцитѣ, виждайки нашето мълчание, бѣха се окуражили, даже се забе-

лязваха вече чалмитѣ на по-смѣлитѣ между първия редѣ на дърветата. Максимъ, приклекналъ задъ прозореца, даде два изстрела. Чу се предсмъртенъ викъ, на който турцитѣ отговориха съ хиляди проклетия, а многото гърмежи, които последваха, показаха, че куршумитѣ на Максима попаднаха намѣсто. И наистина, Максимъ бѣше действително отъ добритѣ стрелци; рѣдко ударѣтъ му биваше празенъ — отъ петдесетъ крачки, той пречупваше бастонъ съ револверенъ изстрелъ.

Сражението бѣше въ своя разгаръ. Ударитѣ следваха единъ следъ другъ. Неприятелѣтъ, разяренъ, се излагаше изцѣло на нашитѣ смъртоносни удари. Голѣмитѣ поражения, които той понесе, станаха причина, той да стане по-предпазливъ, но съ това стрелбата не спрѣ; напротивъ, тя продължи пакъ така усилено.

Свечеряваше се. Дъждѣтъ все още непреставаше и вечерниятъ студъ, който се усили, превърщаше дъждовнитѣ ситни капчици на кристални звездички, които болезнено шибиха лицата ни и ржцетѣ ни. Вѣтърѣтъ се усили, пригласявайки на непрестанната стрелба.

Време бѣше вече да мислимъ за нашето спасение. Самата нощъ, тъмна и злокобна, ни идваше на помощъ.

— Стефо, каза ми Максимъ, време е вече да се изплъземъ изъ ноктитѣ на тѣзи звѣрове... Прощавай, брате; живи да се не даваме, а да умремъ, ако това се наложи, най-славно.

Съ единъ замахъ той строши празната вече пушка, изстреляла повече отъ осемдесетъ патрони, захвърли я въ единъ жгълъ, взе ми ржката, стисна я силно и се цѣлунахме по челата. Съ приготвени бомби въ ржце, азъ се упжтихъ къмъ вратата, когато Максимъ ми извика: стой!... Следъ това отиде къмъ огнището, изтегли две разгорѣли се главни, върна се отново до прозореца и съ всичката си сила ги запрати една по една къмъ съседната малка горичка. Горещитѣ главни описаха една джга, минавайки като малки метеори надъ тъмния дворъ и паднаха между дърветата, освѣтлявайки за моментъ една частъ отъ горичката. Викове на уплаха и „Алахъ, Алахъ“ последваха. Турцитѣ съ очудване и уплаха гледаха тѣзи хвърчащи свѣтила. Схванахъ стратегическия планъ на Максима, който съ всичката си сила ми извика:

— Хвърли една бомба!

Това стана съ една мълниоподобна бързина. Отъ прѣскането на бомбата паднаха две дървета съ голѣмъ трѣсъкъ, който се придружи отъ гърмежа на втората хвърлена презъ прозореца отъ Максима бомба. Настъпи голѣма самотоха всрѣдъ неприятеля и въ този моментъ стремглаво ние се втурнахме презъ вратата, като хвърлихме почти едновременно и останалитѣ още две бомби върху заобикалящия ни врагъ. Последнитѣ две бомби експлодираха съ страшна сила всрѣдъ самата срѣда на озвѣрѣлитѣ се турци, разкжсаха имъ кордона и много врагове намѣриха смъртта си всрѣдъ този хаосъ. Пжтѣтъ ни стана свободенъ, благодарение на уплахата, която всѣхме и на тъмната нощъ, която настъпи и която скриваше следитѣ ни. Изкубнати тѣй сполучливо отъ ржцетѣ имъ, ние съ бързи крачки, почти бѣгомъ, се изкачихме по стръмната пжтека, стремейки се да навлѣземъ по-бърже навътре въ планината.

Дъждѣтъ продължаваше да вали, а вѣтърѣтъ пѣше своята пѣсенъ. Ние вървѣхме съ бързи

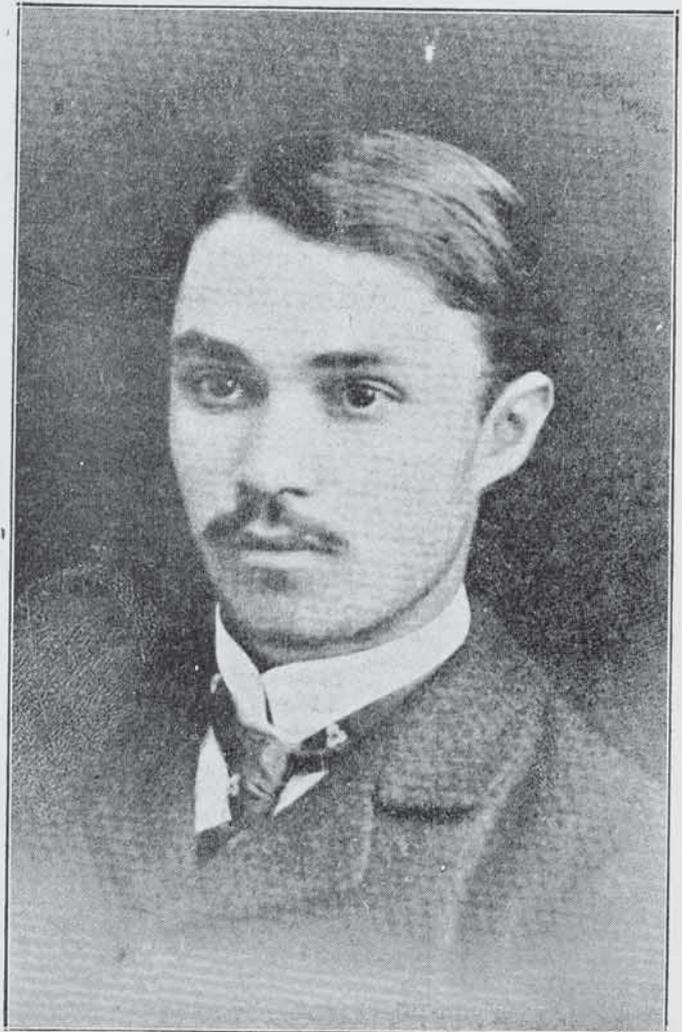
крачка къмъ тъмнитѣ усои на майката-планина, която разтвори обятията си и ни прикри въ своитѣ скривалища.

А. Я. Крайниковски.

Александъръ Соколовъ

(1882—1903 год.)

Илинденската епопея, проявила се въ масово и спонтанно революционно движение въ западна Македония, изненада цѣла Европа. ВМРО очуди

свѣта съ своята бойкостъ и издръжливостъ, а особено съ геройскитѣ подвизи на нейнитѣ „терористи“, които направиха редица атентати въ Солунъ и другаде, заявявайки, че тя се бори за свободата на македонския робъ, гарантираща неговата националност, която свобода, ако миромъ не се даде, ще се вземе съ оржие въ ржка.

Очудени отъ бойката издръжливостъ на шепата борци изъ македонскитѣ планини, стотици ентусиазирани младежи, между които по-голѣмата частъ интеллигентни, съзнавайки, че въ такъвъ тежъкъ моментъ сж необходими въ кървавата борба на брата-робъ, напуснаха гимназии и университетъ и навлѣзоха въ предѣлитѣ на бойна Македония съ пушка на рамо да отстояватъ каузата на роба, който бѣше грабналъ оржието да извоюва своята свобода.

Въ интеллигенцията заговори обществената съвѣсть и нейниятъ гласъ озари лицата на мла-

дежъта и я изправи предъ олтаря на саможертвата. Въ такива съблжимни моменти народътъ излъчва своитѣ най-добри синове, които, въ стремѣния си да бждатъ полезни на отечеството, литнаха на полебрани да премѣрятъ силитѣ си съ грамаднитѣ пълчища турски аскеръ и башибозукъ. И съ тази си саможертва тия идеалисти записаха редица свѣтли страници въ историята на македонското бранно поле.

Измежду стотицитѣ интеллигентни синове на Родината, мина като метеоръ и бързо угасна *Александър Соколовъ* отъ София, студентъ-математикъ, буенъ и ентузиазиранъ младежъ, синъ на единъ отъ най-виднитѣ български войводи отъ Легията и сръбско-турската война *Сима Соколовъ*, отъ с. Грознатовци, Трънско. Синътъ на стария войвода искаше да изненада своя старъ баща и му докаже, че кръвта вода не става и че не напраздно носи неговото неопятнено име. Съ голѣми надежди и

топли пориви да бжде полезенъ на брата-робъ⁹ младиятъ Соколовъ се измъкна тихо отъ бащинъ покривъ и, заедно съ група студенти, заминава съ четата на Велешкия войвода Николай Дечевъ за Македония. На пътъ за Велешко, между селата Витоша и Лески, Кочанско, на 5. септемврий 1903 г., четата на Николай Дечевъ бѣ ударена отъ многобройна турска потеря, гдето младиятъ и жизнерадостенъ *Александър Соколовъ*, въ вихъра на мечтаната отъ него кървава разплата съ вѣковния потисникъ, намѣри своя жизненъ край, заедно съ своитѣ другари: *Миланъ Стоиловъ* — студентъ-медику и *Марко Марковъ* — студентъ-математикъ, а наскоро следъ това, въ сражението при с. Луково, Кратовско, загина и близкиятъ имъ другаръ *Юлий Цезаръ Розенталъ* — студентъ-юристу.

Поклонъ предъ паметъта на тия борци-идеалисти!

Б ъ ж а н ц и

(Споменъ)

28. августъ 1903 година. Рано, преди изгрѣвъ слънце, нашиятъ лагеръ при „Пиринската ливада“, западно отъ с. Пиринъ, бѣ събуденъ и оживѣнъ отъ неочакваната глъч на новодошли селяни бѣжанци отъ с. Враня. Скоро голѣми огньове освѣтиха ливадата и околнитѣ канари. Войводи, четници и бѣжанци сме насѣдали въ разни пози около огньоветѣ, пушимъ, приемъ чай, кафе и приказваме.

Споредъ разказа на бѣжанцитѣ-вранчани, предниятъ день, по заповѣдъ на мѣстния революционенъ комитетъ, всѣка къща отъ селото е приготвила и пекла сухари за четитѣ. На мръкване, обаче, когато сухаритѣ били още въ нажеженитѣ пещи, поставенитѣ извънъ селото часови дотърчали въ селото и съобщили, какво многобройна турска войска настѣпва къмъ селото. Това страшно известие, дошло въ такова време, изплашило твърде много всички. Въ селото настанала голѣма паника. Всички се шурѣли като замаяни и не знаели какво да правятъ. Да угасятъ пещитѣ си и да укрятъ недопеченитѣ сухари било вече късно. Най-сетне, предъ близостъта на въстанието въ Пиринската област, решили: всичко годно да носи оружие да напусне веднага селото и да дойде при насъ, при „Пиринската ливада“.

Решено и свършено.

52-ма селяни, начело съ свещеника и учителя, осланияки се на това, че турската войска не посѣга на старци, жени и деца, оставятъ къщи и семейства, напуцатъ вкупомъ селото и се отзоваватъ при насъ — да чакатъ резултата отъ неочакваното посещение на опаснитѣ гости въ селото.

— Дали пъкъ нѣмаше въ селото нѣкоя черна душа, която занаса на турцитѣ всичко що става у васъ? — запита войводата, Дѣдо Дончо.

— О, не! — отговори учительтъ-ръководителъ. Селото е чисто. Но откакъ е обявено въстанието отъ Вардара, аскеръ често броди изъ нашитѣ български села, съ цель да държи населението въ страхъ, за да не въстава. Увѣренъ съмъ, че това е така и сега. И ако забѣгнахме при васъ, това е повече отъ предпазливостъ, колкото отъ страхъ.

— Е-е-хъ! Де това така да е! Но страхъ ма е, че селото е разтарашувано, запалено и унищожено — пропѣшка единъ вранчанинъ.

— Бжди, братко, спокоенъ! Турската войска нѣма да направи това, ако не е предизвикана и нападната отъ насъ. Заповѣдъ е дадена отъ всички

Дѣбърскитъ войвода Ташко съ двама отъ своитѣ другари.

турски гарнизони да не нападатъ мирното население и да не предизвикватъ населението къмъ бунтъ. За тая заповѣдъ зная положително — отговори Яне Сандански.

— Дай Боже, така да е! — отговори бѣжанцитѣ и дълбоко въздъхнаха.

И тѣ станаха сега по-весели, по словоохотливи.

Както на всѣкъде, така и тукъ, селянитѣ провяха голѣмъ интересъ къмъ насъ — доброволцитѣ, дошли отъ България.

И често ни питаха:

— Ами въ Пиринъ, въ Македония, има ли много доброволци като васъ?

— О, да, има ги на всѣкъде въ Македония и много повече отколкото ние сме тукъ сега. Нѣма македонецъ въ България, способенъ да носи оржие, да не е напусналъ работата си и да не е сега въ Македония съ пушка въ рѣка.

— Ами България ще ли воюва съ Турция, ще ли помогне на насъ?

— Не ще съмнение! — отговаряме ние. България ще помогне и ще воюва съ Турция. Пъкъ и де по-удобенъ моментъ отъ сегашния? Една въстнала, пламнала Македония, една изплашена, деморализирана и ангажирана въ въстанието турска армия, едно общо въстание, единъ общъ подемъ на българитѣ, де по-удобенъ моментъ за България да изпълни тя своя свещенъ дългъ къмъ братаробъ, да свърши веднажъ за винаги съ трънливия македонски въпросъ, който толкова много спъва нейното мирно и нормално развитие, нейния всестраненъ напредък!

— Да, само съ единъ друженъ ударъ върху „Болния човѣкъ“, ние отвѣтре и България отвѣнъ, и нашата победа и свобода на Македония сж осигурени — обади се селскиятъ свещеникъ.

— И въ тоя общъ ударъ — каза учителтъ, азъ виждамъ сгромолясането, смъртта на „Болния човѣкъ“ — Турция, свѣтлото бждеще на България, на Македония, на българското племе. Всѣко колебание, всѣко закъснение отъ страна на България е еднакво гибелно за насъ поробенитѣ и за тѣхъ — освободенитѣ българи.

— Ехъ, да знаете колко сж изплашени турцитѣ отъ една война съ България — додадоха нѣколко селяни. — Войницитѣ сж готови да захвърлятъ пушкитѣ и да се предаватъ масово, а турското население си е прибрало парцалитѣ и е готово всѣки моментъ да бѣга въ Анадола, щомъ пукне първата пушка на границата.

— Е, ами вие готови ли сте да подкрепите дѣлото на братята ни отатѣкъ Вардаръ, които отъ Илинденъ насамъ воюватъ съ турцитѣ съ голѣмъ успѣхъ и кжсатъ робскитѣ верига на Македония?

— О, какъ не, какъ не! — отговориха вкупомъ селянитѣ. — Всѣки българинъ тукъ клетва е далъ да помага и ще помага съ каквото може за извоюване свободата на Македония: едни съ оржие въ рѣка, други съ друго. Старци, жени, деца, всички ние помагаме и ще помагаме на великото освободително дѣло; всѣки споредъ силитѣ си. . .

Скоро следъ тия разговори, оставихме бѣжанцитѣ да си починатъ и поспятъ.

А ние, тритѣ отряда: на Йорданъ Стоянова, Петъръ Дървингова и Яне Сандански, взимайки подъ внимание чутото отъ вранчани, допълнихме си плана по близкото въстание отсамъ Вардаръ.

Г. Ив. Бѣлевъ

Протоиерей Иванъ Антоновъ

На 31. октомврий 1928 година, въ гр. Луковитѣ се е поминалъ на 46 годишна възраст Протоиерей Иванъ Антоновъ, родомъ отъ гр. Петричъ.

Още на младини, като учителъ въ Сърското педагогическо училище и пѣвецъ въ черквата, той

е вземалъ активно участие въ нашето освободително движение. Проявилъ организаторски способности, той става рѣководител на полскитѣ села въ Сърския революционенъ районъ. Години наредъ той работи срѣдъ населенето, готвейки го за борба съ вѣковния поробител. Поради залавянето на революционната архива при едно сражение на мѣстната чета съ турски аскеръ, той бива арестуванъ и осъденъ на 10 години строгъ тъмниченъ затворъ и изпратенъ на заточение въ островъ Родосъ. Следъ

една амнистия той бива освободенъ и се отзовава въ София, кждето следъ едногодишно престояване се рѣкополага въ дяконски чинъ, а следъ известно време отива въ Цариградъ, дето се рѣкополага за свещеникъ и бива изпратенъ въ родния си градъ.

Презъ 1908 г. той става председател на Петричката църковна община, а презъ 1910 год. биде изпратенъ за архиерейски намѣстникъ въ гр. Прилепъ, гдето го заварва балканската война.

Презъ междусъюзническата война, сѣрбитѣ, виждайки въ неговото лице единъ здравъ стълбъ на българщината въ Македония, го арестуватъ и следъ единъ месеченъ затворъ го изгонватъ презъ Солунъ за България. Гърцитѣ, използвайки удобния случай, веднага го залавятъ и го задържатъ. Следъ единъ месеченъ затворъ въ Солунъ, той бива освободенъ и веднага се отзовава презъ Бургазъ въ България.

Следъ голѣмата война, Протоиерей Иванъ Антоновъ се настанява като енорийски свещеникъ въ гр. Луковитѣ. Далечъ отъ Родината си, и тукъ той не остана безучастенъ къмъ мжкитѣ и страданията на своитѣ съотечественици, причинени отъ новитѣ поробители. Съ всички сили той е работилъ за преуспѣването на нашето освободително дѣло.

Миръ на праха му!